

RECEȚIONAT
Agenția Națională pentru Cercetare
și Dezvoltare _____
_____ 2022

AVIZAT
Secția AȘM _____
_____ 2022

RAPORT ȘTIINȚIFIC ANUAL 2022
privind implementarea proiectului din cadrul Programului de Stat (2020–2023)
"Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității
agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023"
(cifrul – 20.80009.0807.16)

Prioritatea Strategică

Provocări societale

Directorul organizației

GAGAUZ Olga

Consiliul științific/Senatul

GAGAUZ Olga

Conducătorul proiectului

STRATAN Alexandru

Chișinău 2022

1. Scopul etapei anuale conform proiectului depus la concurs (obligatoriu)

Analiza stării actuale a agricultorilor de talie mic din Republica Moldova și optimizarea gestionării activității acestora prin prisma instrumentarului actualizat (2022).

2. Obiectivele etapei anuale (obligatoriu)

1. Analiza indicatorilor de activitate a micilor exploatații agricole și elaborarea recomandărilor pentru impulsivizarea competitivității acestora.
2. Elaborarea tarifelor de costuri pentru anul 2022 privind serviciile (produsele) pentru fitotehnie și zootehnie.
3. Elaborarea normativelor veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.
4. Elaborarea a 5 proiecte investiționale de tip model pentru sub-ramurile selectate ale agriculturii.
5. Diseminarea rezultatelor obținute.

3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor etapei anuale (obligatoriu)

- 1. Obiectivul 1. Analiza indicatorilor de activitate a micilor exploatații agricole și elaborarea recomandărilor pentru impulsivizarea competitivității acestora.**
  - Analiza indicatorilor de activitate a micilor exploatații agricole din Republica Moldova (analiza suprafeței terenurilor agricole deținute, categoriile deținătorilor de terenuri, structura suprafețelor înșănătate, suprafețele plantațiilor multianuale, recolta globală, structura veniturilor, etc.). Analiza sprijinului public pentru micii fermieri. Elaborarea recomandărilor pentru impulsivizarea competitivității agricultorilor de talie mică.
- 2. Obiectivul 2. Elaborarea tarifelor de costuri pentru anul 2022 privind serviciile (produsele) pentru fitotehnie și zootehnie.**
  - Actualizarea anuală a bazei metodologice privind calculul tarifelor de costuri, ce include: actualizarea prețurilor de piață la inputurile utilizate în procesul de producție, a prețurilor noi la combustibil și lubrifianți, componența actualizată a parcului utilizat de tractoare, combine, automobile, etc., remunerarea muncii, plățile de arendă, plățile impozitelor, contribuții de asigurări sociale, de asigurare medicală obligatorie, etc.
  - Elaborarea tarifelor de costuri ale serviciilor și produselor agricole în sectorul fitotehnic și zootehnic.
- 3. Obiectivul 3. Elaborarea normativelor veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.**
  - Analiza datelor statistice privind suprafața terenurilor înșănătate plus plantațiile

multianuale pentru anul 2021, pe zonele geografice Nord, Centru și Sud, precum și în medie pe republică pentru gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare, recolta medie a culturilor agricole pentru anul 2021, prețurile medii de vânzare a produselor agricole vândute de către gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare pentru anul 2021, pe zonele geografice Nord, Centru și Sud, precum și în medie pe republică.

- Elaborarea normativelor veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.

4. Obiectivul 4. Elaborarea a 5 proiecte investiționale de tip model pentru sub-ramurile selectate ale agriculturii

- Elaborarea și ajustarea structurii proiectelor investiționale de tip model în funcție de culturile selectate.
- Identificarea produselor / culturilor din cadrul sectorului vegetal, horticola și zootehnic pentru elaborarea proiectelor investiționale aferente pentru anul 2022.
- Elaborarea propriu-zisă a 5 proiecte investiționale de tip model

5. Obiectivul 5. Diseminarea rezultatelor obținute.

- Elaborarea a circa 10 publicații științifice
- Organizarea unei mese rotunde
- Organizarea secțiunii ”Sporirea rezilienței sectorului agrar și economie rurală” în cadrul ediției anuale a Conferinței Internaționale ”Creșterea Economică în Condițiile Globalizării”, ediția 2022.
- Plasarea informațiilor pe site-ul www.ince.md

4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor etapei anuale (obligatoriu)

1. Obiectivul 1. Analiza indicatorilor de activitate a micilor exploatații agricole și elaborate recomandări pentru impulsivitatea competitivității acestora.

- A fost creată o bază de date ce conține principalii indicatori aferenți activității micilor producători agricoli din Republica Moldova (suprafața terenurilor agricole deținute, categoriile deținătorilor de terenuri, structura suprafețelor însemnate, suprafețele plantațiilor multianuale, recolta globală, structura veniturilor, etc.).
- A fost efectuată analiza sprijinului public pentru micii fermieri.
- Au fost elaborate o serie de recomandări pentru impulsivitatea competitivității agricultorilor de talie mică.

2. Obiectivul 2. Elaborarea tarifelor de costuri pentru anul 2022 privind serviciile (produsele) pentru fitotehnie și zootehnie.

- A fost actualizată baza metodologică privind calculul tarifelor de costuri, raportată la condițiile actuale ale anului 2022.
- Au fost actualizate prețurile de piață la inputurile utilizate în procesul de producție.

- Au fost actualizate prețurile noi la combustibil și lubrifianți necesare efectuării calculului tarifelor de costuri.
- A fost actualizat componența parcului de tractoare, combine, automobile, etc.
- Au fost calculate plățile pentru remunerarea muncii, plățile de arendă, plățile impozitelor, contribuții de asigurări sociale, cele de asigurare medicală obligatorie, etc.
- Au fost elaborate tarifele de costuri ale serviciilor și produselor agricole în sectorul fitotehnic și zootehnic.

3. Obiectivul 3. Elaborarea normativelor veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.

- A fost efectuată analiza datelor statistice privind suprafața terenurilor însemănțate, plus plantațiile multianuale pentru anul 2021, pe zonele geografice Nord, Centru și Sud, precum și în medie pe republică pentru gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare, recolta medie a culturilor agricole pentru anul 2021, prețurile medii de vânzare a produselor agricole vândute de către gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare pentru anul 2021, pe zonele geografice Nord, Centru și Sud, precum și în medie pe republică.
- Au fost elaborate normativele veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.

4. Obiectivul 4. Elaborarea a 5 proiecte investiționale de tip model pentru sub-ramurile selectate ale agriculturii

- A fost elaborat, argumentat și ajustat structura proiectelor investiționale de tip model în funcție de culturile selectate.
- Au fost identificate produsele/culturile din cadrul sectorului vegetal, horticol și zootehnic pentru elaborarea proiectelor investiționale aferente pentru anul 2022.
- Au fost elaborate 5 proiecte investiționale de tip model.

5. Obiectivul 5. Diseminarea rezultatelor obținute.

- Au fost elaborate 29 publicații științifice.
- A fost organizat o masă rotundă cu genericul „SMART villages and rural development”, în colaborare cu Academia de Studii Economice din Moldova.
- A fost organizat o masă rotundă cu genericul „Economia digitală pentru Business, progres prin inovare”, în colaborare cu Academia de Studii Economice din Moldova.
- A fost organizat secțiunea ”Economie rurală și sporirea rezilienței sectorului agroalimentar” în cadrul ediției anuale a Conferinței Internaționale ”Creșterea Economică în Condițiile Globalizării”, ediția 2022.
- Informațiile privind tarifele actualizate de costuri au fost plasate pe site-ul www.ince.md

5. Rezultatele obținute (descriere narativ 3-5 pagini) (obligatoriu)

1) **Analiza indicatorilor de activitate a micilor exploatații agricole și elaborarea recomandărilor pentru impulsivitatea competitivității acestora.** Din perspectivă organizațională, sunt distinse trei categorii mari de producători agricoli: întreprinderi agricole, gospodări țărănești și gospodări ale populației. Cele mai recente statistici indică faptul că numărul gospodăriilor țărănești cu suprafața de până la 10 ha a scăzut sub 146 mii, iar numărul gospodăriilor populației neînregistrate a crescut la 230,8 mii în 2021. Comparativ cu anul 2010, numărul gospodăriilor țărănești a scăzut cu 36%, iar numărul gospodăriilor a crescut cu 32%. Companiile agricole la scară largă produc în mare parte culturi cu valoare adăugată mică (cum ar fi cereale, semințe oleaginoase, sfeclă de zahăr). Aproximativ două treimi din terenul agricol este cultivat de ferme agricole care cultivă mai mult de 50 ha de teren. Aceste companii formează potențialul de export al sectorului agroalimentar. Fermele mici tind să se implice în diferite activități de producție. Majoritatea sunt specializate în producția de legume, cultivează fructe, nuci, au produse lactate și fac vin. Având în vedere că majoritatea produselor sunt pentru auto-aprovizionare, doar o mică parte dintre ele reușește să acceseze piețele externe. În același timp, obstacolele în exportul marfurilor micilor antreprenori sunt reprezentate de mai mulți factori: lipsa tehnologiilor avansate și moderne necesare producției; lipsa accesului la infrastructura post-recoltare; cerințe severe în ceea ce privește asigurarea siguranței alimentare și a calității înalte a produselor, lipsa mijloacelor financiare, precum și a informațiilor referitoare la măsurile fitosanitare. Anume acești factori îi determină pe micii agricultori să își concentreze atenția asupra pieței interne. În același timp, micii fermieri sunt lipsiți de capacități de a se potrivi cerințelor pieței, referindu-se la posibilitatea de a livra cantități necesare de produse omogene. Politicile agricole sunt, în mare parte, încă mai mult favorabile fermelor mari, însă, o serie de inițiative, precum subvențiile în avans, sau introducerea în legislația națională a categoriei de micro producător vin să susțină activitatea micilor antreprenori din domeniul agricol. Ferme la scară mare. Totuși, la nivel structural, încă nu există o abordare complexă și bine definită în politicile guvernamentale pentru micii fermieri.

2) **Tarifele de costuri pentru anul 2022 privind serviciile (produsele) pentru fitotehnie și zootehnie.** În cadrul etapei anului 2022, au fost efectuate actualizarea și perfectarea compartimentului I al ghidului practic „Tarife de costuri și normativele nete în agricultură” – Abordări metodologice privind calculul tarifelor de costuri în agricultură pentru gospodăriile mari și mijlocii și actualizarea și modificarea (conform condițiilor anului 2022) a compartimentului II al ghidului practic și anume - Considerații metodice privind calculul costurilor de producție și de comercializare a produselor agricole”. De asemenea, pe parcursul anului 2022 au fost elaborate 4856 tarife de costuri pentru:

- Culturi legumicole și cartofi - 370 tarife;
- Culturi multianuale (fructe și pomodoroare) - 195 tarife;
- Struguri - 60 tarife;

➤ Operațiuni tehnologice mecanizate - 3171 tarife, din care: discuire – 243 un., arat – 297 un., cultivația totală – 180 un., boronire – 144 un., t v lugire – 96 un., arat de desfundare – 36 un., arat în livezi – 48 un., arat în vii – 48 un., sem nat – 474 un., cultivația între rânduri – 273 un., prelucrarea solului pe rând în livezi și vii – 36 un., lucrări de recoltare – 448 un., stropit – 306 un., lucrări de transport – 56 un., transportarea apei și soluției – 12 un., lucrări de transport cu automobile (camioane) – 32 un., lucrări de încălzire – 13 un., administrarea îngrășmintelor – 129 un., plantarea răsadurilor de legume și tutun – 24 un., operațiuni mecanizate pentru plantarea cartofului și altele – 5 un., recoltarea porumbului pentru siloz și masă verde – 99 un., recoltarea ierburilor pentru masă verde și fânaj – 81 un., cosirea în brazde și alte lucrări de recoltare – 51 un., cizelarea – 18 un., alte operațiuni mecanizate – 11 un., diferite lucrări mecanizate – 11 un.

➤ Produse zootehnice - 354 tarife;

➤ Produse agricole de câmp - 706 tarife, din care: culturi cerealiere și leguminoase boabe – 399 unități, culturi tehnice - 111 un., culturi furajere - 196 un.

3) Normativele veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare. Elaborarea normativelor veniturilor nete, obținute de către gospodării mici de fermieri și gospodăriile casnice auxiliare în fitotehnie și în sectorul zootehnic în anul 2021 (conform HG nr. 514 din 10 mai 2007) – în total 18 normative, corespunzător pentru zonele geografice Nord, Centru și Sud. Normativele sunt transmise anual către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, fiind aprobate prin Ordinul ministerului în Monitorul Oficial.

4) Elaborarea proiectelor investiționale de tip model pentru sub-ramurile selectate ale agriculturii

a) *Proiectul investițional de tip model în domeniul agrar – înființarea unei livezi intensive de cirei.* La momentul de față, sub-sectorul de fructe este la fel de important ca cel al culturilor de câmp, aducând o plus valoare întregii activități agricole desfășurate în Republica Moldova. Cultivarea cirelor reprezintă una din ramurile actuale pentru fermierii din Republica Moldova, alături de creșterea și cultivarea merelor, prunelor, caiselor, viinelor și piersicilor. Printre fructele exportate, o nișă importantă este ocupată de cirele moldovenești, care pas cu pas încep să realizeze potențialul de export. Acest fapt este demonstrat de implicarea tot mai intensă a întreprinderilor agricole și a gospodăriilor țărănești care și-au arătat interesul în cultivarea cirelor prin faptul că au atins o pondere de 79,3% din totalul suprafețelor de plantații de cirei pentru anul 2021. Un interes deosebit în dezvoltarea și promovarea acestui sub-sector este observat și din partea statului, care încurajează și ajută producătorii agricoli prin intermediul diverselor măsuri de sprijin pentru defrișarea plantațiilor vechi, înființarea plantațiilor noi și subvenții acordate sectorului de procesare. Drept urmare, scopul proiectului investițional este de a oferi un suport științific agricultorilor din Republica Moldova, precum și asociațiilor de profil antrenate în creșterea și cultivarea cirelor, fiind bazat pe o serie de calcule aferente procesului investițional. În primul an de demarare a afacerii, partea semnificativă a investițiilor îi revine materialului silitor, care constituie aproximativ 53% din totalul

investițiilor pentru primul an și care în cuplaj cu investițiile în active corporale constituie aproximativ 88% din totalul investițiilor destinate primului an de la înființarea plantației. Operațiunilor mecanizate cât și celor manuale, în primul an, le revine o pondere de aproximativ 10,5%. În al doilea an, în cadrul investițiilor se pune un accent sporit pentru procurarea și montarea mijloacelor fixe care în perioada respectivă ating o cotă de aproximativ de 92% din totalul investițiilor și costurilor operaționale necesare pentru acest an. Merită să fie menționat faptul că costurile operațiunilor operaționale pe parcursul a patru ani cresc în mare parte din cauza creșterii costurilor operaționale a lucrărilor manuale care sunt în strâns legătură de procesul de culegere a cirelor. Mărirea cheltuielilor operaționale pentru primul an de rod deplin sau exploatare deplină a livezii intensive de cire și va constitui 1 195 752 MDL pentru suprafața totală de 8 ha sau a câte 149 469 MDL în calcul la 1 ha de suprafață. Valoarea acestor cheltuieli este raportată la momentul de față și reflectă suma tuturor cheltuielilor necesare în prețuri curente de piață. Conform calculelor efectuate, costul investiției inițiale (Inițial Cost) va fi rambursat și chiar depășit cu suma de 2317865 MDL în anul șase de activitate a proiectului investițional. RIR=31,13% demonstrează un nivel înalt de eficiență economică a proiectului dat, în special, prin faptul că valoarea acestuia este mai mare decât rata de actualizare de 16%, ceea ce permite de a exista un spațiu de manevră în gestionarea proiectului.

b) Proiectul investițional: de tip model pentru sectorul agrar-înființarea unei livezi de prun. Sectorul horticola are un efect multiplicativ asupra altor sectoare ale economiei pe toată lungimea lanțului valoric, pornind de la furnizorii de materie primă și resurse pentru producătorii horticola, cât și partenerii care îi susțin ulterior în procesarea, ambalarea, distribuția, logistica, transportul și comercializarea produselor horticoale pe piața internă cât și pe cea externă. Prunele sunt unele dintre cele mai apreciate fructe din țara noastră, acestea fiind folosite preponderent și în cadrul procesării. În funcție de sistemul de plantare ales, clasic sau intensiv, producția oferită de prun poate varia de la 15 tone pe hectar până la 30 de tone. În urma analizei efectuate s-a observat o tendință pozitivă a sectorului dat (prune), înregistrând o creștere a volumului de producție (103,2 mii tone în anul 2020) cât și a exporturilor (46871,3 tone în anul 2020), în special, ca efect al eforturilor producătorilor agricoli, dar și a statului prin implementarea politicii de subvenționare. Scopul proiectului investițional în sectorul horticola și anume, înființarea unei livezi de prun este orientat spre dezvoltarea întreprinderii, valorificarea avantajelor proprii pentru producerea fructelor de calitate, generând fluxuri interne de bunuri, cunoștințe, transfer de tehnologie cât și familiariza cu riscurile cu care se pot confrunta antreprenorii pe tot parcursul exploatarea plantației, etc. În cadrul proiectului au fost identificate componentele de bază ale proiectului investițional, determinate costurile investiționale, prognozate cheltuielile de producție, veniturile planificate din realizare și evaluate proiectele de investiții prin abordarea financiară a acestora. Sunt calculate costurile inițiale ale proiectului investițional, precum și costurile operaționale și încasările prognozate ale antreprenorului pe parcursul funcționării proiectului investițional. Astfel, conform analizei efectuate, cea mai mare presiune, din punctul de vedere al efectului cheltuielilor, se atestă în perioada de înființare a

livezii de prun. Investițiile necesare pentru plantarea livezii de prun pe o suprafață de 10 ha constituie 1352,6 mii lei, iar până în anul IV, valoarea totală a cheltuielilor atinge suma de 3341122,48 lei. *Proiectul investițional: de tip model pentru sectorul agrar-înființarea unei livezi de prun* reprezintă o afacere profitabilă cu o perioadă de recuperare a investițiilor rezonabilă. Astfel, în urma analizei efectuate observăm că costul investiției inițiale (Inițial Cost) va fi rambursat și chiar depășit cu suma de 713522,0 lei în anul 6 de activitate a proiectului investițional. Ca rezultat al calculării indicelui profitabilității (PI), valoarea acestuia la producerea prunelor, atinge o valoare de 104%, adică fiind mai mare decât 100%, demonstrează capacitatea profitabilă a proiectului. Din acest motiv, Proiectul investițional: de tip model pentru sectorul agrar-înființarea unei livezi de prun, poate fi acceptat de potențialii investitori.

c) *Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – înființarea fermei de producere a ciupercilor Champignon*, Scopul elaborării acestui proiect este de a familiariza și a aduce la cunoștința producătorilor agricoli autohtoni atât perspectivele economice a producerii și realizării ciupercilor champignon, cât și riscurile cu care se pot confrunta antreprenorii pe tot parcursul exploatarea plantației de cultură dată. Totodată, acest proiect este un reper relevant la elaborarea planului de afacere în domeniul dat. În proiectul model respectiv sunt incluse actele legislative cu un impact direct asupra sectorului agricol și a activității antreprenoriale pe teritoriul Republicii Moldova. Proiectul are la bază activitatea agricolă cu implicarea tehnologiilor moderne de producere a ciupercilor, o atenție deosebită s-a atras literaturii de specialitate cum ar fi: monografiile, manuale, ghiduri, publicații seriale (anale, buletine, reviste, ziare). Metoda de producere a ciupercilor Champignon în condițiile Republicii Moldova și descrisă în proiectul-model respectiv are următoarea configurație: Forma juridică antreprenorială a organizației este Societate cu Răspundere Limitată; Planul investițional este bazat pe o perioadă de exploatare de 16 ani; Genul de activitate a întreprinderii este producerea și comercializarea ciupercilor din specia Champignon în stare proaspătă; Componentele investiționale de bază sunt estimate la o valoare totală de 4061 mii lei; Comercializarea este efectuată atât cu ridicata – 80% din cantitatea producției obținute, cât și cu amănuntul – 20%; Suprafața totală destinată producerii este de 3500m², sunt preconizate 6 cicluri de producere pe parcursul unui an, recolta medie la un ciclu de producere – 20 kg/m², recolta totală – 120 kg/m²/an. Datorită faptului că valoarea prezentă a proiectului la etapa inițială de exploatare depășește volumul investiției mai mult de șase ori (de fapt - șase și treizeci și cinci sutimi de ori), proiectul dat poate să fie liber creditat din orice sursă de finanțare a activității economice.

d) *Proiectul investițional de tip model pentru sectorul agrar – producerea florilor de crizanteme*, servește ca exemplu de planificare a managementului procesului investițional, destinat gospodăriilor agricole mici de tip țărănesc. Esența proiectului-model investițional „Producerea florilor de crizanteme” este obținerea profitului în urma producerii și realizării florilor de crizantemă. Procesul de producere este realizat în teren protejat (sere), bazat pe două cicluri: ciclul I – iulie-noiembrie (înflorire toamna) și ciclul II – decembrie-aprilie (perioada de înflorire primăvara). Proiectul dat este realizat pentru o arie protejată de 1600 m² din care 1500

m² reprezintă suprafața utilizată. În calitate de teren protejat este utilizată sera-bloc cu înveliș de pelicular recomandat utilizării în perioada rece a anului. Structura și dimensiuni absolute ale cheltuielilor investiționale sunt calculate la prețurile curente ale anului 2022. Ponderea cea mai mare a costurilor de producere o constituie consumuri de materiale și consumuri energetice. Cheltuieli privind lucrări mecanizate și cele manuale constituie (anual) – 6,7% din totalul costurilor de producție. Luând în considerare fenomenul inflației (fenomenul devalorizării banilor în timp), rezultatele exploatarei obiectelor investiționale (venituri sau încasări brute) trebuie să fie suficiente nu numai pentru acoperirea cheltuielilor curente (variabile și fixe, inclusiv – uzur), dar și pentru neutralizarea nivelului existent de devalorizare a banilor în timp. Cu toate că proiectul investițional privind producerea florilor susmenționate (diferite soiuri din clasa "Crizanteme"), practic, nu este limitat în timp, evaluarea generală a costurilor și a încasărilor potențial existente, la etapa inițială de înființare (exploatare), este planificată pentru 16 ani calendaristici. Se preconizează, de asemenea, că toate investițiile, efectuate în cadrul prezentului proiect investițional, vor fi finanțate din sursele proprii ale investitorului (fondatorului proiectului investițional). Ponderea cea mai mare a costurilor de producere o constituie consumuri de materiale – 638841 lei sau 47,8% și consumuri energetice – 543760 lei sau 40,7%. Cheltuieli privind lucrări mecanizate și cele manuale constituie (anual) – 6,7% din totalul costurilor de producție. Este de menționat, că fiind evaluat ca un întreg, proiectul dat constituie un exemplu neîndoieabil al agriculturii intensive, dat fiind că mărimea unitară a investițiilor, calculate pe o suprafață de 1 ha, este destul de înaltă și constituie 17,74 mln. lei/ha.

e) *Proiectul investițional de tip model în domeniul agrar „Înființarea de producere și procesare a laptelui de capră în ferme de tip intensiv”, are ca scop de a demonstra dezvoltarea durabilă drept una din cerințele actuale ale eficienței economice a activității fermelor zootehnice, prin asigurarea lanțului valoric complet cu inputuri complexe și deservite. Dezvoltarea durabilă a entităților agricole în cadrul lanțului valoric complet fiind una dintre cerințele în asigurarea pieței de desfacere stabile și prețuri competitive. În cadrul proiectului se abordează dezvoltarea afacerii prin prisma resurselor funciare și tehnice proprii pentru asigurarea eficientă a procesului de producție. Disponibilitatea terenurilor agricole în asigurarea bazei furajere cu disponibilitatea tehnicii agricole reprezintă factorii de bază în sporirea eficienței economice a producției și a durabilității afacerii în general. La elaborarea proiectului investițional s-a luat în considerare întreaga gamă de inputuri necesare pentru asigurarea unui proces deservit și durabil al fermei de creștere a caprelor la carne. De asemenea, pentru o dezvoltare coerentă și, ținând cont de interesele actuale ale fermierilor, s-a luat în considerare rasa de capre ce urmează să fie exploatată în cadrul fermei.*

Acest proiect demonstrează necesitatea orientării crescătorilor de animale spre forme de cooperare, utilizarea oportunităților de procesare primară și aprofundată a producțiilor, astfel răspunzând cerințelor consumatorilor și a diverselor piețe de desfacere. Proiectul investițional vine în ajutorul fermierilor, tinerilor antreprenori interesați să dezvolte afaceri rurale, studenților programelor de studii din domeniul zootehnic și economic. Editarea și publicarea proiectului

investițional va servi ca surs bibliografic la elaborarea planurilor de afaceri în domeniul afacerilor cu lapte de capr , cre terii animalelor .a.

Datele i rezultatele ce sunt expuse în proiectul investițional sunt raportate la o gospod rie agricol – model ce are eptel de circa 300 capete de capre de rasa Saanen. Proiectul investițional ofer informații despre creșterea și îngrijirea animalelor, producția de lapte i procesarea laptelui în brânzeturi i ca cavaluri. Proiectul ofer descriere detaliat a activit ții operaționale, în mod desf urat prezint rezultatele activit ții economice și reflect poziționarea lanțului valoric al afacerii în raport cu rezultatele financiare.

5) Diseminarea rezultatelor obținute

- În cadrul proiectului, pe parcursul anului 2022, au fost elaborate 29 publicații științifice, plus 16 publicații de popularizare a tiinței.
- A fost organizat o mas rotund în format on-line cu genericul „SMART villages and rural development” la data de 17 iunie 2022, în colaborare cu Academia de Studii Economice din Moldova. La eveniment au participat circa 26 cercet tori.
- A fost organizat o mas rotund cu genericul „Economia digital pentru Business, progres prin inovare” la data de 22 septembrie 2022, în colaborare cu Academia de Studii Economice din Moldova.
- A fost organizat secțiunea ”Economie rural i sporirea rezilienței sectorului agroalimentar” în cadrul ediției anuale a Conferinței Internaționale ”Cre terea Economic în Condițiile Globaliz rii”, ediția 2022. În cadrul secțiunii au fost incluse 26 rapoarte, inclusiv, rapoarte ale autorilor din Republica Moldova – 13 i 13 rapoarte ale autorilor de peste hotare (România, Ucraina, Polonia, Italia, Azerbaidjan). La lucr rile desf urate au participat peste 25 de persoane (atât cu prezent fizic , cât i on-line), fiind prezentate 18 rapoarte.
- Informațiile privind tarifele actualizate de costuri i normativele veniturilor nete au fost plasate pe site-ul www.ince.md, la compartimentul Tarife i normative actualizate pentru sectorul agroalimentar al Republicii Moldova <https://ince.md/ro/noutci-i-evenimente/tarife/>

6. Diseminarea rezultatelor obținute **în proiect** în formă de publicații (obligatoriu)

**Lista lucrărilor științifice, științifico-metodice și didactice
publicate în anul de referință în cadrul proiectului din Programul de Stat**

**„Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității
agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023”
(cifru - 20.80009.0807.16)**

1. **Monografii** (recomandate spre editare de consiliul științific/senatul organizației din domeniile cercetării și inovării)

1.2. monografii naționale (**ghiduri**)

1. CEBAN, A. (2022). Proiectul investițional de tip model ”Albinuța”, Ch., INCE. 70 p. ISBN 978-9975-3529-1-8.
2. STRATAN, A., BAJURA, T. et al (2022). Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete în agricultură : Ghid practic /Institutul Național de Cercetări Economice. – Chișinău: INCE, 2022. – 199 p. ISBN 978-9975-3579-4-4– ISBN 978-9975-3579-5-1(PDF).
3. CEBAN, A., LUCA ENCO, E. (2022). Proiectul investițional de tip model în domeniul agrar – înființarea unei livezi intensive de cireși. Ch., INCE. 83 p. ISBN 978-9975-3579-6-8. – ISBN 978-9975-3579-7-5 (PDF).
4. BAJURA, T., TUREȚCHI, V. (2022). Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – producerea florilor de crizanteme”. Ch., INCE, 2022, 77 p. ISBN 978-9975-3583-0-9. – ISBN 978-9975-3583-1-6 (PDF).
5. BAJURA, T., TUREȚCHI, V. (2022). Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – înființarea fermei de producerea ciupercilor Champignon”, Ch., INCE, 2022, 89 p. ISBN 978-9975-3579-8-2. – ISBN 978-9975-3579-9-9 (PDF).
6. STRATAN A., IAȚI IN, T. (2022). Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar-înființarea unei livezi de prun. Ch, 2022, INCE, p 77. ISBN 978-9975-3583-4-7. – ISBN 978-9975-3583-5-4 (PDF).
7. BALTAG G. (2022) Proiect investițional de tip model în domeniul agrar – înființarea unei ferme de producere și procesare a laptelui de capră în ferme de tip intensiv. Ch, 2022, INCE, p 59. ISBN 978-9975-3583-2-3. – ISBN 978-9975-3583-3-0 (PDF).

4. Articole în reviste științifice

4.2. în alte reviste din străinătate recunoscute

8. STRATAN, A., CEBAN, A., LUCASENCO, E. (2022). Evolution of the livestock sector of the Republic of Moldova. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development, Vol. 22, Issue 2, PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952, România pp. 671 – 678
https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_2/volume_22_2_2022.pdf
9. IAȚI IN, T. (2022). Economic efficiency of the table grapes sector. Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development", Vol. 22 Issue 2, PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952, Romania pp. 417-424
https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_2/volume_22_2_2022.pdf
10. TUREȚCHI, V., TUREȚCHI, T. (2022) Evolution of the agricultural land fund of the Republic Moldova in the context of the transition from the hyper-centralized economic system to the market economy. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development", Vol.22, Issue 2, ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952, România, pp.767-774
https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_2/volume_22_2_2022.pdf
11. BAJURA, T.; ZUBCO, E. (2022) 20zeci de ani de funcționare a pieței terenurilor agricole din Republica Moldova: realizări și perspective, În: RevCAD, revista de geodezie și cadastru. Universitatea "1 Decembrie 1918" (cat. B+), Vol. 33, p.93-100, 0,4 c.a. Alba Iulia, România, 2022, ISSN 1583-2279, <http://revcad.uab.ro/index.php?pagina=-&id=2&l=en>

6. Articole în materiale ale conferințelor științifice

6.1 în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

12. STRATAN, A., LUCASENCO, E., CEBAN, A., (2022). Analiza situației actuale și perspectivele de dezvoltare a zonelor rurale din Republica Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară, Editura Academiei Române, București. ISBN: 978-973-27-3645-6. p. 505 – 514
13. LUCASENCO, E., CEBAN, A., (2022). Analysis of the agri-food external trade of the Republic of Moldova by regional country groups. Proceedings of the International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges. ARTIFEX, București,

ISBN 978-606-8716-66-4, p. 546 – 557, https://www.artifex.org.ro/wp-content/uploads/2022/11/PROGRAM_EKCC_MAY_2022.pdf

14. IAȚI IN, T. (2022). Evoluția exportului de struguri de masa. International Symposium. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges “Opportunities for changing the Economic-Social Realities of the World”, 26-27 may. Editura Artifex, Bucure ti. ISBN 978-606-8716-66-6. pag. 181-189, https://www.artifex.org.ro/wp-content/uploads/2022/11/PROGRAM_EKCC_MAY_2022.pdf
15. IAȚIȘIN, T. (2022). Tendințele exportului de prune în Republicii Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercet ri de economie agrara si dezvoltare rurala cu tema "Viabilitatea fermelor i dezvoltarea rurala durabila in contextul actualelor priorit și ale UE privind agricultura i mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrar , Editura Academiei Române, Bucure ti, ISBN: 978-973-27-3645-6. pag. 268-276.
16. IAȚIȘIN, T. (2022). Vitivinicultural tourism: Current trends. Conferința științific , Turism i spațiu rural în context național și internațional, ediția 24, 27.05.2022. Academia Român - Filiala Ia i, Institutul de Cercet ri Economice i Sociale Gh. Zane. Ia i, România. https://drive.google.com/file/d/1ZSK0HAAHGj5ZrWQ2_MLERSsLd5CuOIHG/view
17. TUREȚCHI, V., C., CEBAN, A., (2022) Evolution, current state and perspective of the Republic of Moldova. International Scientific Conference Sustainable Agriculture And Rural Development Ii Thematic Proceeding, Belgrad, Serbia, February 2022, ISBN: 978-86-6269-111-8, ISBN (e-book): 978-86-6269-110-1, pp.417-427. <https://www.iep.bg.ac.rs/images/stories/izdanja/Tematski%20Zbornici/Zbornik%20radova%202022lq.pdf>
18. TUREȚCHI, V. (2022) General economic aspect regarding the production of champignon edible musrooms under the conditions of the Republic of Moldova. International Symposium. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges “Opportunities for changing the Economic-Social Realities of the World”, 26-27may. Editura Artifex, Bucure ti. ISBN 978-606-8716-66-6. Pag151-159, https://www.artifex.org.ro/wp-content/uploads/2022/11/PROGRAM_EKCC_MAY_2022.pdf

6.2 în lucr rile conferințelor tiințifice internaționale (Republica Moldova)

19. LUCASENCO, E. (2022). Public support to agricultural producers in the Republic of Moldova – trends and recommendations. International Scientific-Practical Conference "Economic growth in conditions of globalization", Ediția a 15-a, Vol.1, 15-16 octombrie 2021, Chi in u. Moldova: INCE, 2021, pp. 368 – 374. ISBN 978-9975-3529-4-9. https://ibn.idsi.md/collection_view/1682

27. IAȚIȘIN, T. (2022). Tendințe digitale în sectorul vitivinicol. In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, editia a XVI-a, Ch., INCE, 2022. doi: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.II.2022.16.17>
28. TURE CHI, V. (2022) Sectorul agricol al culturilor multianuale bacifere în Republica Moldova – evoluție, eficiență, oportunități, riscuri. În: Creșterea Economică în Condițiile Globalizării” ediția a XV-a, Vol. 1, 15-16 octombrie 2021, Chișinău, Moldova: INCE, 2021, pp. 384-389. ISBN 978-9975-3529-7-0. https://ibn.idsi.md/collection_view/1682
29. TUREȚCHI, V. (2022). Sectorul agricol al culturilor multianuale bacifere în Republica Moldova – evoluție, eficiența, oportunități, riscuri. In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, editia a XVI-a, Ch., INCE, 2022. doi: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.II.2022.16.19>

) Dintre care 5 lucrări științifice în ediție.

7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului

Impactul științific, economic și social al rezultatelor științifico – practice obținute se bazează pe următoarele aspecte:

1. ***Normativele veniturilor nete sunt transmise anual*** către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, fiind aprobate prin Ordin al ministrului în scopul executării prevederilor pct. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 514/ 2007 privind aprobarea unor acte normative (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 70-73, art. 553). Rezultând din faptul că aproximativ 10% din producția agricolă (gospodăriile țărănești de fermieri și gospodăriile casnice auxiliare) practic numai cultivarea plantelor (fitotehnie), calcularea normativelor veniturilor nete este efectuată separat pentru: (i) sectorul fitotehnic; (ii) sectorul zootehnic; (iii) sectorul agricol în ansamblu (**confirmat prin Scrisoarea cu Nr. 01/4-07/3734 din 15.11.2021 din partea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare a Republicii Moldova, semnată de Secretarul de Stat Vasile Arban - atașat**).
2. ***Soluționarea problemelor manageriale de caracter:***
  -) actual – asigurarea procesului de producție agricolă cu informația actualizată privind identificarea costurilor veridice ale diferitelor componente de cheltuieli (**confirmat prin Certificat de implementare semnat de Societatea cu răspundere limitată (AGROFIELDS) și Certificat de Implementare din partea Societății cu răspundere limitată (BURSEMCOM, - atașat)**).

) de perspectiv – elaborarea proiectelor investiționale de tip model pentru sectorul agrar al Republicii Moldova.

3. Suport științific pentru producătorii agricoli și asociațiile de producători. Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete, fiind plasate pe site-ul www.ince.md, sunt descarcate anual de peste 2000 de ori, cumulativ, reprezentând, astfel, un material științific în acces deschis, necesar în activitatea managerilor de exploatații agricole, fermieri mici, etc.

4. Bază durabilă pentru creșterea eficienței activității agricole. În total pe parcursul anului 2022 au fost elaborate 4856 unități de tarife de costuri, 18 unități de normative ale veniturilor nete și 5 proiecte investiționale, efectul economic de utilizare și/sau implementarea practică a celor constituie o bază durabilă de creștere a eficienței activității agricole, de mică orare a cheltuielilor în cadrul acestei activități prin luarea deciziilor argumentate privind organizarea procesului de producție (**confirmat prin Certificat de Implementare din partea Federației Agricultorilor din Moldova (FARM) – atașat**).

5. Integrarea în spațiul internațional de cercetare. Rezultatele obținute de echipa proiectului pot fi aplicate drept bază de calcul inclusiv pentru alte domenii și în cadrul altor proiecte de cercetare. Drept urmare, pe parcursul anului 2022, membrii echipei de proiect Stratan A., și Lucasenco E. au fost implicați în elaborarea a 3 propuneri de proiecte:

) Propunere de proiect ERASMUS - Developing and improving the STEAM skills of students and teachers for curriculum innovation and sustainable development of higher education institutions and local businesses (acceptat).

) Propunere de proiect înaintat la Programul Orizont HORIZON-CL2-2022-TRANSFORMATIONS-01-04 (acronimul proiectului - IMCAR) (respins).

) Propunere de proiect depusă la Concursul de proiecte pe probleme de interes stringent cu genericul „Reziliența Republicii Moldova la situații de criză”, inițiat de ANCD (în evaluare).

8. Infrastructura de cercetare utilizată în cadrul proiectului (obligatoriu)

Infrastructura de cercetare utilizată în cadrul proiectului este reprezentată de infrastructura instituțională. Rezultând din specificul cercetărilor din domeniu, cercetătorii implicați în implementarea proiectului sunt plasați în 5 birouri, numărul total de calculatoare utilizate – 8. Toate calculatoarele sunt conectate la rețeaua de Internet.

În scopul desfășurării evenimentelor științifice, întrunirilor membrilor echipei de proiect, este utilizată sala de edințe și sala de conferințe a Institutului Național de Cercetări Economice.

9. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului (obligatoriu)

- 1) **Ministerul Agriculturii și Industrii Alimentare.** Membrii echipei de proiect, prezintă la solicitarea Ministerului Agriculturii și Industrii Alimentare normativele veniturilor nete ale gospodăriilor țărănești (de fermier) și gospodăriilor casnice auxiliare, obținute de la activitatea agricolă în fitotehnie și în sectorul zootehnic. Necesitatea elaborării Normativelor veniturilor nete din activitatea agricolă a fost stipulată în art. 5 al Legii asistenței sociale, precum și în Planul de acțiuni privind eficientizarea modului de acordare a asistenței sociale.
- 2) **Rețeaua pentru Dezvoltarea Comunităților Rurale (RDCR).** Membru al Consiliului de Administrare. Elaborarea propunerilor și recomandărilor în cadrul grupurilor tematice de lucru. Participarea la atelierele de lucru dedicate înființării Parlamentului Rural.
- 3) **Federația Agricultorilor din Republica Moldova (FARM).** Colaborare în identificarea a o serie de producători agricoli în scopul de a fi supuși interviurilor aprofundate, necesare pentru elaborarea proiectelor investiționale, tarifelor actualizate de costuri.
- 4) **Universitatea Agrară de Stat din Moldova.** Participarea membrilor echipei proiectului în procesul didactic în cadrul UA M, precum și participarea cadrelor didactice de la UA M în calitate de coautori ai publicațiilor pe proiect.

10. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului (obligatoriu)

- 1) **IFCN Dairy Research Network.** Lucasenco E. – responsabil de elaborarea bazei de date pe sectorul produselor lactate, informație transmisă anual către IFCN. Datele la nivel de țară (Republica Moldova) sunt prezentate în cadrul publicației IFCN Dairy Report 2022.
- 2) **Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).** Lucaenco E. – expert național în analiza politicilor publice.
- 3) **Institutul de Economie Agrară, Academia Română.** Co-organizatori ai Sesiunii științifice internaționale "Provocările Pactului Verde European asupra agriculturii și spațiului rural", 7 decembrie 2022.
- 4) **Institutului de Cercetare pentru Economia Agriculturii și Dezvoltare Rurală, România.** Co-organizatori ai Simpozionului Internațional "Economie Agrară și Dezvoltare Rurală – Realități și Perspective pentru România", ediția a XIII-a, 17 noiembrie 2022.
- 5) **Institute of Agricultural Economics Belgrade, Serbia.** Co-organizatori International Scientific Meeting "Sustainable agriculture and rural development – III", 15 – 16 decembrie 2022.
- 6) **European Rural Development Network (ERDN).** Colaborare în domeniul schimbului de informații privind dezvoltarea rurală, politicile de sprijin a dezvoltării rurale.

11. Dificult țiile în realizarea proiectului

În anul 2022, toți membrii echipei de proiect au depășit vârsta de 35 de ani, ceea ce semnifică că nu mai sunt cercetători științifici tineri antrenați în cadrul proiectului. Normele de reglementare existente la moment, nu permit antrenarea unui număr suplimentar de persoane tinere în cadrul activității proiectului. Impedimentul respectiv a fost soluționat prin antrenarea tinerilor cercetători în bază de voluntariat în cadrul programului de stat – 4 persoane.

În pofida dificultăților menționate, toate sarcinile și obiectivele stabilite pentru a doua etapă de realizare a Programului de Stat au fost realizate în conformitate cu planul de activitate stabilit.

12. Diseminarea rezultatelor obținute în proiect în formă de prezentări la foruri științifice (comunicări, postere – pentru cazurile când nu au fost publicate în materialele conferințelor, reflectate în p. 6)

Lista forurilor la care au fost prezentate rezultatele obținute în cadrul proiectului de stat (Opțional) se va prezenta separat (conform modelului) pentru:

➤ Manifestări științifice internaționale (în străinătate)

1. STRATAN, A., dr. hab. prof., IX International Scientific Conference on Determinants of Regional Development Pila, Poland, October 27 – 28, 2022. *Current state of the foreign trade of the Republic of Moldova with agri-food products.* (prezentare oral)
2. CEBAN, A. cercetător științific. International Conference Agriculture for life – life for agriculture. Bucharest, Romania, 7 – 9 iunie 2022. *Evolution of the livestock sector of the Republic of Moldova.* (prezentare oral)
3. LUCASENCO, E., cercetător științific. International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges. ARTIFEX, București, România, 26 – 27 mai, 2022. *Analysis of the agri-food external trade of the Republic of Moldova by regional country groups.* (prezentare oral)
4. LUCASENCO, E., cercetător științific. International round table Long term effects of COVID on sustainable development of countries of the region and EU, Belgrad, Serbia, April 12, 2022. *Long term effects of COVID on development of the agri-food sector of the Republic of Moldova* (prezentare oral)
5. LUCASENCO, E., cercetător științific. International Scientific Meeting "Sustainable agriculture and rural development – III", December 15 – 16, 2022, Belgrade, Serbia. *Analysis of the public support for the livestock sector in the Republic of Moldova* (prezentare oral)
6. STRATAN, A. dr. hab. prof., XV

«

», Belarus, 13-14 octombrie 2022.

/ - P M

(prezentare oral).

7. STRATAN, A. dr. hab. prof., International scientific-practical conference "Quality Assurance as the Main Factor of Competitive Economic Development", Azerbaijan 4 may 2022. *Challenges and Incentives for the Growth of The competitiveness of the Moldovan Economy*. (prezentare oral).
8. IAȚIȘIN, T. cercetator tiințific. International Symposium Agriculture for Life, Life for Agriculture, USAMV, Bucharest, Romania, 3 - 4 iunie 2022. *Economic efficiency of the table grapes sector*. (prezentare oral).
9. IAȚI IN, T. cercetator tiințific. International Symposium. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges "Opportunities for changing the Economic-Social Realities of the World", Artifex, Bucure ti, 26-27 may 2022. *Evolu ia exportului de struguri de masa*. (prezentare oral).
10. IAȚIȘIN, T. cercetator tiințific. Conferința științific , Turism și spațiu rural în context național și internațional, ediția 24, 27 mai 2022. Academia Român -Filiala Ia i, Institutul de Cercet ri Economice i Sociale Gh. Zane. Ia i, România. *Vitivinicultural tourism: Current trends*. (prezentare oral).
11. IAȚIȘIN, T. cercet tor tiințific. Sesiunea tiințific internațional : cercet ri de economie agrara si dezvoltare rurala cu tema "Provoc rile pactului verde european asupra agriculturii i spațiului rural", Institutul de Economie Agrar , Bucure ti, Romania, 7.12.2022. *Digitalizarea un nou trend în agricultur -sectorul vitivinicol* (prezentare oral).
12. TUREȚCHI, V. cercetator tiințific. International Symposium. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges "Opportunities for changing the Economic-Social Realities of the World", Artifex, Bucure ti, 26-27 may 2022. *General economic aspect regarding the production of champignon edible mushrooms under the conditions of the Republic of Moldova*. (prezentare oral).
13. TUREȚCHI, V. cercet tor tiințific. The 13th International Symposium "Agricultural Economics and Rural Development - Realities and perspectives for Romania", Bucharest, Romania - AERD November 17, 2022. *The impact of labor deficit on the developement of the agricultural of the Republic of Moldova*. (prezentare oral).
14. CEBAN, A. cercet tor tiințific. Sesiunea tiințific internațional : cercet ri de economie agrara si dezvoltare rurala cu tema "Provoc rile pactului verde european asupra agriculturii și spațiului rural", a 27 ediție. Institutul de Economie Agrar , Bucure ti, Romania.

7.12.2022. *Fermele mici în Republica Moldova-starea actuală și perspective.* (prezentare oral).

15. TUREȚCHI, V. cercetător științific. Sesiunea științifică internațională : cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Provocările pactului verde european asupra agriculturii și spațiului rural", a 27 ediție. Institutul de Economie Agrară, București, România. 7.12.2022. *Riscuri și oportunități de dezvoltare a sectorului agricol al Republicii Moldova în contextul crizei geopolitice regionale.* (prezentare oral).

➤ Manifestări științifice internaționale (în Republica Moldova)

16. BALTAG, G., dr. Conferința internațională științifico-practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, INCE, Chișinău, ediția XVI, 12 – 13 octombrie 2022. *Aspectele teoretice și metodologice principiilor dezvoltării sectorului de caprine din R. Moldova în funcție de indicatorii de competitivitate.* (prezentare oral).
17. CEBAN, A., cercetător științific. Conferința internațională științifico-practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, INCE, Chișinău, ediția XVI, 12 – 13 octombrie 2022. *Tendințe actuale în dezvoltarea producției de ciree în Republica Moldova* (prezentare oral).
18. IAȚI IN, T. cercetător științific. -
" . . . . . ": 31-
 : 11 februarie 2022. *Tendințele pieței de soia.* (prezentare oral).
19. IAȚI IN, T. cercetător științific. Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XVI-a, Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, 12-13 octombrie 2022. *Tendințe digitale în sectorul vitivinicol.* (prezentare oral).
20. BAJURA, T., dr. hab., prof. consultant științific. Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XVI-a, Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, 12-13 octombrie 2022. *Securitatea alimentară a țării sub presiunea simultană a crizelor economice, pandemice și climatice.* (prezentare oral).
21. BAJURA, T., dr. hab., prof. consultant științific. Conferința Științifico-Practică Internațională organizată cu prilejul împlinirii a 25 ani de la fondarea specialității „EVALUAREA IMOBILITĂȚII” și 20 ani de la fondarea specialității „DREPT PATRIMONIAL”, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, 12-13 mai 2022. *Piața autohtonă a terenurilor agricole la începutul deceniului trei de funcționare: realizări și perspective.* (prezentare oral).
22. TUREȚCHI, V., cercetător științific Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea

economica în condițiile globalizării”, ediția a XVI-a, Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, 12-13 octombrie 2022. *Current state, obstacles and opportunities for the development of the champignon mushroom production industry in the Republic of Moldova.* (prezentare oral)

➤ Manifestări științifice naționale

23. IAȘI IN, T. cercetător științific. Masa rotundă ” Smart villages and rural development” Academia de Studii Economice din Moldova & Institutul Național de Cercetări Economice. 17 iunie 2022. *Tendențe digitale aplicate în sectorul vișei de vie.* <https://ince.md/ro/noutci-i-evenimente/mese-rotunde/1437-masa-rotund-comun-asem-ince-n-format-on-line-cu-genericul-smart-villages-and-rural-development.html> (prezentare oral)

➤ Manifestări științifice cu participare internațională

24. IAȘI IN, T. cercetător științific. Masa rotundă ” Economia digitală pentru Business, progres prin inovare”. Academia de Studii Economice & Institutul Național de Cercetări Economice, 22 septembrie 2022. *Digital trends in agriculture: winery sector.* https://ince.md/uploads/files/1655452567_agendaince-asem-ro-17-06-2022.pdf (prezentare oral).

- 13.** Aprecierile și recunoașterea rezultatelor obținute **în proiect** (premiu, medalii, titluri, alte aprecieri). (Opțional)

Nu sunt

- 14.** Promovarea rezultatelor cercetărilor obținute **în proiect** în mass-media (Opțional):

➤ Emisiuni radio/TV de popularizare a științei

1. STRATAN Alexandru, privesc.eu, Lansarea publicației „Tendințe în Economia Moldovei”, 19.04.2022

➤ Articole de popularizare a științei

2. STRATAN A. și al., INCE. <https://stiri.md/article/economic/ince-pib-ul-r-moldova-va-creste-cu-0-9-in-2022>. PIB-ul R. Moldova va crește cu 0,9% în 2022.,
3. STRATAN A. și al. http://www.infotag.md/m9_economics/298806/.
0,9% 2022 –

4. IATI IN T. https://ince.md/uploads/files/1643656290_soia.pdf / Producția mondial de soia – aspecte economice pentru Republica Moldova /
5. STRATAN, A., BAJURA, T. i al. https://ince.md/uploads/files/1649924159_tarife-lucrari-mecanizate-2022.pdf Costul normat al Operațiilor Tehnologice Mecanizate pentru anul 2022.
6. STRATAN, A., BAJURA, T. TUREȚCHI V. i al. https://ince.md/uploads/files/1653288440_tarife-legume-fructe-2022.pdf Costuri normate ale produselor agricole pentru anul 2022 (legume i cartofi, fructe i pomu oare, struguri)
7. STRATAN, A., BAJURA, T. IATI IN T. i al. https://ince.md/uploads/files/1654000374_culturi-cerealiere-tehnice-furajere.pdf / Costuri normate ale produselor agricole pentru anul 2022 (culturi cerealiere i leguminoase boabe, culturi tehnice i furajere).
8. BAJURA, T. <https://ava.md/2022/11/06/zemlya-bez-vetra-mertvaya-planeta/>
–
9. STRATAN, A., CEBAN, AI. (2022). CAPITOLUL I. Producția https://ince.md/uploads/files/1643884030_met_43_machetat.pdf. Tendințe in Economia Moldovei, nr. 43. 03.02.2022
10. STRATAN, A., CEBAN, AI. (2022). CAPITOLUL I. Producția https://ince.md/uploads/files/1651594357_met_44.pdf. Tendințe in Economia Moldovei, nr. 44 19.04.2022
11. STRATAN, A., CEBAN, AI. (2022). CAPITOLUL I. Producția https://ince.md/uploads/files/1658747922_met_45_trim_1_2022.pdf. Tendințe in Economia Moldovei, nr. 45. 19.07.2022
12. STRATAN, A., CEBAN, AI. (2022). CAPITOLUL I. Producția https://ince.md/uploads/files/1666687987_met_46-trim.-ii-2022.pdf. Tendințe in Economia Moldovei, nr. 46. 25.10.2022
13. IAȚIȘIN, T. (2022). CAPITOLUL IV. Sectorul extern. https://ince.md/uploads/files/1643884030_met_43_machetat.pdf. Tendințe in Economia Moldovei, nr. 43. 03.02.2022
14. IAȚIȘIN, T. (2022). CAPITOLUL IV. Sectorul extern. https://ince.md/uploads/files/1651594357_met_44.pdf. Tendințe in Economia Moldovei, nr. 44 19.04.2022
15. IAȚIȘIN, T. (2022). CAPITOLUL IV. Sectorul extern. https://ince.md/uploads/files/1658747922_met_45_trim_1_2022.pdf. Tendințe in Economia Moldovei, nr. 45. 19.07.2022

16. IAȚIȘIN, T. (2022). CAPITOLUL IV. Sectorul extern..

https://ince.md/uploads/files/1666687987_met_46-trim.-ii-2022.pdf. Tendințe în Economia Moldovei, nr. 46. 25.10.2022

15. Teze de doctorat / postdoctorat susținute și confirmate în anul 2022 de membrii echipei proiectului (Opțional)

În anul 2022, în cadrul echipei de proiect nu au fost susținute teze de doctorat / postdoctorat. În același timp, în cadrul membrilor echipei de proiect, 4 persoane sunt antrenate în procesul de elaborare a tezelor de doctor (doctoranzi).

16. Materializarea rezultatelor obținute în proiect

La solicitarea Ministerului Agriculturii și Industrii Alimentare, anual sunt prezentate normativele veniturilor nete ale gospodăriilor țărănești (de fermier) și gospodăriilor casnice auxiliare, obținute de la activitatea agricolă în fitotehnie și în sectorul zootehnic. Acestea sunt aprobate prin ordinul Ministerului. Necesitatea elaborării Normativelor veniturilor nete din activitatea agricolă a fost stipulată în art. 5 al Legii asistenței sociale, precum și în Planul de acțiuni privind eficientizarea modului de acordare a asistenței sociale (**confirmat prin certificate de implementare și scrisori oficiale: Scrisoarea cu Nr. 01/4-07/3734 din 15.11.2021 din partea Ministerului Agriculturii și Industrii Alimentare a Republicii Moldova, semnată de Secretarul de Stat Vasile Arban; Certificat de implementare semnat din partea Federației Agricultorilor din Moldova (FARM), Certificat de Implementare din partea Societății cu răspundere limitată (AGROFIELDS) și Certificat de Implementare din partea Societății cu răspundere limitată (BURSEMCOM).**

Alte forme de materializare – 7 ghiduri.

17. Informație suplimentară referitor la activitățile membrilor echipei în anul 2022

➤ Membru/președinte al comitetului organizatoric/științific, al comisiilor, consiliilor științifice de susținere a tezelor (Opțional)

1. STRATAN, A. Președintele comitetului științific, Conferința Internațională Științifico-Practic „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XVI-a, 12-13 octombrie 2022, Chișinău.
2. STRATAN, A. Președintele comitetului organizatoric, Conferința Internațională Științifico-Practic „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XVI-a, 12-13 octombrie 2022, Chișinău

3. STRATAN, A. Membru al Comitetului științific la Sesiunea științific Internațional Cercetări de Economie Agrară și Dezvoltare Rurală, ediția 27, cu tema "Provocările pactului verde european asupra agriculturii și spațiului rural", București, România, 7 decembrie 2022.
4. STRATAN, A Membru al Comitetului științific la Simpozionul Internațional "Agricultural Economics and Rural Development - Realities and perspectives for Romania", 17 noiembrie 2022, București, România.
5. STRATAN, A. Membru al Consiliului științific pentru susținerea tezei de doctor habilitat, Evaluarea managementului riscurilor proiectelor de infrastructură în cadrul parteneriatului public-privat din Republica Moldova, prezentant Călugăreanu Irina, 28.04.2022.
6. STRATAN, A. Membru al Consiliului științific pentru susținerea tezei de doctor, Perfecționarea contabilității de gestiune în avicultură, prezentant Țapu Tatiana, 13.05.2022.
7. STRATAN, A. Președinte al Consiliului științific pentru susținerea tezei de doctor habilitat "Eficientizarea managementului sectorului agricol în condițiile industriei 4.0", prezentant Amariei Railean Neli, 15.04.2022.
8. BAJURA, T. Membru al Consiliului științific pentru susținerea tezei de doctor hab. "Eficientizarea managementului sectorului agricol în condițiile industriei 4.0", prezentant Amariei Railean Neli, 15.04.2022.
9. BAJURA T. Membru al Comisiei de doctorat pentru susținerea tezei de doctor a Leșan Ana, cu tema „Dezvoltarea cadrului metodologic al expropriării bunurilor imobile în R. MOLDOVA”, 26 mai 2022, conducătorul – Albu Svetlana, UTM.
10. BAJURA T. Membru-participant în cadrul Comisiei privind concursul pentru denumirea în posturile din cadrul facultății Transfrontaliere de la Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați (România) conform Metodologiei de concurs în vigoare, 02.02.2022, Galați, România (www.ugal.ro)
11. BAJURA, T. Membru al grupurilor de lucru CBTM, 6 aprilie 2022. Propuneri pentru proiectul Strategiei Sectoriale de Cheltuieli (SSC) 2023-2025, sectorul AGRICULTURA, în contextul CBTM 2023-2025, prezentate de Ministerul Finanțelor prin 06/4-9/3 din 17.03.2022.
12. BAJURA T. Membru al Comitetului științific, Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XVI-a, 12-13 octombrie 2022, Chișinău.
13. IATINIȘ T. Membru al Comitetului organizatoric. Conferința Internațională Științifico-Practică "Creșterea economică în condițiile globalizării", Ediția a XVI-a, 12-13 octombrie 2022, Chișinău.

14. LUCA ENCO E. Membru al Comitetului organizatoric. Conferin a Interna ional tiin ifico-Practic "Cre terea economic în condițiile globaliz rii", Edi ia a XVI-a, 12-13 octombrie 2022, Chi in u.
15. CEBAN A. Membru al Comitetului organizatoric. Conferin a Interna ional tiin ifico-Practic "Cre terea economic în condițiile globaliz rii", Edi ia a XVI-a, 12-13 octombrie 2022, Chi in u.

➤ Redactor / membru al colegiilor de redacție al revistelor naționale

16. STRATAN Alexandru. Redactor- ef. Economy and Sociology, Republica Moldova.
17. STRATAN Alexandru. Membru al colegiului de redacție Revista tiințifico-didactic " Economica", Academia de Studii Economice din Moldova.

➤ Redactor / membru al colegiilor de redacție al revistelor internaționale

18. STRATAN Alexandru. Membru al colegiului de redacție. Annals of Petrosani University, Economics, România.
19. STRATAN Alexandru. Membru al colegiului de redacție. Agricultural Economics and Rural Development Journal, România.
20. STRATAN Alexandru. Membru al colegiului de redacție. Economics of Agriculture, Serbia.
21. STRATAN Alexandru. Membru al colegiului de redacție. Studia Mundi Economica, Ungaria.
22. STRATAN Alexandru. Membru al colegiului de redacție. Management Theory and Studies, Lituania.
23. STRATAN Alexandru. Redactor asociat. International Journal of Business Research and Management, CSC Journals, Kuala Lumpur Malaysia.

18. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect (obligatoriu).

RO

Obiectivul general al etapei anului 2022 și anume, analiza indicatorilor de activitate a micilor exploatații agricole, actualizarea (conform metodologiilor anterior aprobate) tarifelor de costuri și a normativelor veniturilor nete pentru impulsivarea procesului investițional în ramurile cu valoarea adăugată sporită a agriculturii autohtone, a fost realizat pe deplin prin evaluarea indicatorilor principali de sprijin, aferenți sectorului agricol al Republicii Moldova, elaborarea tarifelor actualizate de costuri ale serviciilor prestate (3171 unități) și a celor de produse agricole (1685 unități), a normativelor veniturilor nete pentru gospodăriile țărănești de dimensiuni mici (până la 10 ha) și gospodăriile casnice auxiliare (în total 18 normative, pentru zonele geografice Nord, Centru și Sud), elaborarea a 6 Proiecte investiționale de tip model: Proiect investițional de tip model "Albinuța" în apicultură, Proiect investițional de tip model în domeniul agrar – înființarea unei livezi intensive de cireși, Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar - înființarea unei livezi de prun, Proiectul investițional de tip model în domeniul agrar – înființarea de producție și procesare a laptei de capră în ferme de tip intensiv, Proiectul investițional de tip model pentru sectorul agrar – producerea florilor de crizanteme și Proiectul investițional de tip model pentru sectorul agrar - înființarea fermei de producție a ciupercilor (Champignon). Cu scopul promovării și realizării practice a elaborărilor științifice sus-menționate, au fost organizate 3 manifestări științifice, publicate 29 articole științifice și 16 articole ce contribuie la popularizarea științei și implementarea practică a rezultatelor, obținute nemijlocit în cadrul Programului de Stat. Elaborarea propunerilor noi de proiecte, reprezintă rezultatele cuantificabile ale implementării proiectului respectiv. Impactul științific, social și economic al rezultatelor științifice obținute ține de soluționarea unui întreg de probleme manageriale, preponderent – cu caracter investițional, bazat pe informația recent actualizată, având în vedere, în primul rând, identificarea costurilor veridice ale diferitelor componente de cheltuieli, precum și recomandări pentru viitorul apropiat – elaborarea unui spectru larg de proiecte investiționale de tip model pentru agricultura Republicii Moldova. Rezultatele obținute (cele de conținut factologic sau analitic și anume – tarifele de costuri și normativele veniturilor nete), precum și elaborări de perspectivă – proiecte investiționale de tip model, reprezintă un suport științific adecvat pentru producătorii agricoli și asociațiile de producători. Fiind plasate pe site-ul www.ince.md, ele sunt descărcate anual de peste 2000 de ori, cumulativ, reprezentând, astfel, un material științific în acces deschis, necesar în activitatea managerilor de exploatații agricole, fermieri mici, etc. Datele calculate și prezentate fiind o bază veridică durabilă pentru creșterea eficienței economico-financiare a activității agricole (prin micșorarea cheltuielilor și/sau, la caz, raționalizarea lor), servesc drept suport privind depășirea cu succes a obstacolelor (riscurilor) în situații de criză, exemplu fiind seceta prelungită din vara anului 2022. Proiectele investiționale de tip model, reprezintă un suport științific semnificativ, care poate sta la baza demarării business-urilor agricole private, profitabile și înalt competitive atât pe plan local, cât și pe plan european și internațional. Rezultatele menționate confirmă viabilitatea și necesitatea de a continua în perspectivă

cercet rile științifice în cadrul Programului de Stat (2020-2023).

ENG.

The general objective of the 2022 stage, namely the analysis of activity indicators of small agricultural holdings, the updating (according to the previously approved methodologies) of the cost tariffs and the norms of net revenues to boost the investment process in the branches with increased added value of domestic agriculture was fully achieved through the assessment of the main support indicators, related to the agricultural sector of the Republic of Moldova, the development of updated cost tariffs for services provided (3171 units) and those for agricultural products (1685 units), the norms of net income for small peasant households (up to 10 ha) and auxiliary households (in total 18 norms, corresponding to the geographical areas North, Center and South). Development of 6 model investment projects, "Albinuta" model investment project in beekeeping, model investment project in the agricultural field - the establishment of an intensive cherry orchard, model investment project for the agricultural sector - the establishment of a plum orchard, the model investment project in the agricultural field - the establishment of goat milk production and processing in intensive type farms, the model investment project for the agricultural sector - the production of chrysanthemum flowers and the model investment project for the agricultural sector - the establishment of the Champignon mushroom production farm. With the aim of promoting and practical realization of the aforementioned scientific developments, 3 scientific events were organized, 29 scientific articles and 16 articles that contribute to the popularization of science and practical implementation of the results, obtained directly within the State Program. The development of new project proposals represents the quantifiable results of the respective project implementation. The scientific, social and economic impact of the obtained scientific results consist of the solution of a whole series of managerial problems, predominantly - of an investment nature, based on recently updated information, taking into account, first of all, the identification of the true costs of the various components of expenses and recommendations for

the near future - the development of a wide spectrum of model investment projects for the agriculture of the Republic of Moldova.

The results obtained (those of factual or analytical content, namely - cost rates and net income norms), as well as perspective elaborations - model type investment projects, represent adequate scientific support for agricultural producers and producer associations. Being placed on the website www.ince.md, they are downloaded more than 2000 times annually, cumulatively, thus representing a scientific material in open access, necessary in the activity of managers of agricultural holdings, small farmers etc. The calculated and presented data, being a veridical and sustainable basis for increasing the economic-financial efficiency of agricultural activity (by reducing expenses and/or, as the case may be, rationalizing them), serves as support for successfully overcoming obstacles (risks) in crisis situations, example being the prolonged drought of the summer of 2022. Model investment projects represent a significant scientific support, which can be the basis for starting profitable and highly competitive private agricultural businesses both locally and internationally. The mentioned results confirm the viability and the need to continue scientific research in the future within the State Program (2020-2023).

19. Recomandări, propuneri

- Pentru o mai bună reușită în timp în activitățile științifice, tehnice și manageriale, se recomandă de a prezenta raportul științific la sfârșitul lunii decembrie. Deoarece activitățile proiectului științific sunt distribuite pe durata unui an (ianuarie - decembrie), iar finalizarea raportului științific la mijlocul lunii noiembrie, conform cerințelor, implică o accelerare a activităților de cercetare pe final de an.
- Pentru o mai bună coordonare între cerințele raportului științific și criteriile de evaluare din formular, formularele de evaluare a proiectelor (modelul formularului) de către experții recenzenți, ar trebui să fie plasate în acces deschis pe site-ul ANCD,
- În cadrul Programului de Stat pe parcursul implementării proiectului, excluderea obligativității de a păstra procentul de tineri, ca urmare a trecerii vârstei din categoria până la 35 în categoria peste 35 ani și imposibilității angajării suplimentare a noi cercetători.
- Lipsa fișelor tehnologice actualizate constituie un obstacol esențial privind acces la informație pentru autorii proiectului „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023”. Aceste fișe sunt importante pentru activitatea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare. În acest context, se propune de a intensifica procesul de elaborare a fișelor tehnologice noi în cadrul instituțiilor științifice de profil din Republica Moldova, iar Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare să susțină inițiativa acestei cercetări științifice .

Conducătorul de proiect / (numele, prenumele)

Statan Alexandru

Data: 17.11.2022

**Lista lucr rilor tiințifice, științifico-metodice i didactice
publicate în anul de referinț în cadrul proiectului din Programul de Stat**

**„Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare i stimulare a competitivității
agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023”
(cifrul - 20.80009.0807.16)**

1. Monografii (recomandate spre editare de consiliul tiințific/senatul organizației din domeniile cercetării i inovării)

1.2. monografii naționale (**ghiduri**)

1. CEBAN, A. (2022). Proiectul investițional de tip model ”Albinuța”, Ch., INCE. 70 p. ISBN 978-9975-3529-1-8.
2. STRATAN, A., BAJURA, T. et al (2022). Tarifele de costuri i normativele veniturilor nete în agricultur : Ghid practic /Institutul Na ional de Cercet ri Economice. – Chi in u: INCE, 2022. – 199 p. ISBN 978-9975-3579-4-4– ISBN 978-9975-3579-5-1(PDF).
3. CEBAN, A., LUCA ENCO, E. (2022). Proiectul investițional de tip model în domeniul agrar – înființare unei livezi intensive de cire i. Ch., INCE. 83 p. ISBN 978-9975-3579-6-8. – ISBN 978-9975-3579-7-5 (PDF).
4. BAJURA, T., TUREȚCHI, V. (2022). Ghid practic ”Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – producerea florilor de crizanteme”. Ch., INCE, 2022, 77 p. ISBN 978-9975-3583-0-9. – ISBN 978-9975-3583-1-6 (PDF).
5. BAJURA, T., TUREȚCHI, V. (2022). Ghid practic ”Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – înființarea fermei de producerea ciupercilor Champignon”, Ch., INCE, 2022, 89 p. ISBN 978-9975-3579-8-2. – ISBN 978-9975-3579-9-9 (PDF).
6. STRATAN, A., IAȚI IN, T. (2022). Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar- înființarea unei livezi de prun. Ch, 2022, INCE, p 77. ISBN 978-9975-3583-4-7. – ISBN 978-9975-3583-5-4 (PDF).
7. BALTAG, G. (2022) Proiect investițional de tip model în domeniul agrar – înființarea unei ferme de producere i procesare a laptelui de capr în ferme de tip intensiv. Ch, 2022, INCE, p 59. ISBN 978-9975-3583-2-3. – ISBN 978-9975-3583-3-0 (PDF).

4. Articole în reviste tiințifice

- 4.2. în alte reviste din str in tate recunoscute

8. STRATAN, A., CEBAN, A., LUCASENCO, E. (2022). Evolution of the livestock sector of the Republic of Moldova. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development, Vol. 22, Issue 2, PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952, România pp. 671 – 678
https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_2/volume_22_2_2022.pdf
9. IAȚI IN, T. (2022). Economic efficiency of the table grapes sector. Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development", Vol. 22 Issue 2, PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952, Romania pp. 417-424
https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_2/volume_22_2_2022.pdf
10. TUREȚCHI, V., TUREȚCHI, T. (2022) Evolution of the agricultural land fund of the Republic Moldova in the context of the transition from the hyper-centralized economic system to the market economy. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development", Vol.22, Issue 2, ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952, România, pp.767-774
https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.22_2/volume_22_2_2022.pdf
11. BAJURA, T.; ZUBCO, E. (2022) 20zeci de ani de funcționare a pieței terenurilor agricole din Republica Moldova: realizări și perspective, În: RevCAD, revista de geodezie și cadastru. Universitatea "1 Decembrie 1918" (cat. B+), Vol. 33, p.93-100, 0,4 c.a. Alba Iulia, România, 2022, ISSN 1583-2279, <http://revcad.uab.ro/index.php?pagina=-&id=2&l=en>

6. Articole în materiale ale conferințelor științifice

6.1 în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

12. STRATAN, A., LUCASENCO, E., CEBAN, A., (2022). Analiza situației actuale și perspectivele de dezvoltare a zonelor rurale din Republica Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară, Editura Academiei Române, București. ISBN: 978-973-27-3645-6. p. 505 – 514
13. LUCASENCO, E., CEBAN, A., (2022). Analysis of the agri-food external trade of the Republic of Moldova by regional country groups. Proceedings of the International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges. ARTIFEX, București, ISBN 978-606-8716-66-4, p. 546 – 557, https://www.artifex.org.ro/wp-content/uploads/2022/11/PROGRAM_EKCC_MAY_2022.pdf
14. IAȚI IN, T. (2022). Evoluția exportului de struguri de masă. International Symposium.

Experience. Knowledge. Contemporary Challenges “Opportunities for changing the Economic-Social Realities of the World”, 26-27 may. Editura Artifex, Bucure ti. ISBN 978-606-8716-66-6. pag. 181-189, https://www.artifex.org.ro/wp-content/uploads/2022/11/PROGRAM_EKCC_MAY_2022.pdf

15. IAȚIȘIN, T. (2022). Tendințele exportului de prune în Republicii Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară, Editura Academiei Române, Bucure ti, ISBN: 978-973-27-3645-6. pag. 268-276.
16. IAȚIȘIN, T. (2022). Vitivinicultural tourism: Current trends. Conferința științifică, Turism și spațiu rural în context național și internațional, ediția 24, 27.05.2022. Academia Română - Filiala Iași, Institutul de Cercetări Economice și Sociale Gh. Zane. Iași, România. https://drive.google.com/file/d/1ZSK0HAAHGj5ZrWQ2_MLERSsLd5CuOIHG/view
17. TUREȚCHI, V., C., CEBAN, A., (2022) Evolution, current state and perspective of the Republic of Moldova. International Scientific Conference Sustainable Agriculture And Rural Development II Thematic Proceeding, Belgrad, Serbia, February 2022, ISBN: 978-86-6269-111-8, ISBN (e-book): 978-86-6269-110-1, pp.417-427. <https://www.iep.bg.ac.rs/images/stories/izdanja/Tematski%20Zbornici/Zbornik%20radova%202022lq.pdf>
18. TUREȚCHI, V. (2022) General economic aspect regarding the production of champignon edible mushrooms under the conditions of the Republic of Moldova. International Symposium. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges “Opportunities for changing the Economic-Social Realities of the World”, 26-27 may. Editura Artifex, Bucure ti. ISBN 978-606-8716-66-6. Pag 151-159, https://www.artifex.org.ro/wp-content/uploads/2022/11/PROGRAM_EKCC_MAY_2022.pdf

6.2 în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

19. LUCASENCO, E. (2022). Public support to agricultural producers in the Republic of Moldova – trends and recommendations. International Scientific-Practical Conference "Economic growth in conditions of globalization", Ediția a 15-a, Vol.1, 15-16 octombrie 2021, Chișinău. Moldova: INCE, 2021, pp. 368 – 374. ISBN 978-9975-3529-4-9. https://ibn.idsi.md/collection_view/1682
20. CEBAN, A., LUCASENCO, E. (2022). Tendințe actuale în dezvoltarea producției de ciuperci în Republica Moldova. In: Materialele conferinței internaționale științifico-practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, INCE, Chișinău, ediția XVI. doi:

globalizării”, editia a XVI-a, Ch., INCE, 2022. doi:
<https://doi.org/10.36004/nier.cecg.II.2022.16.17>

28. TURE CHI, V. (2022) Sectorul agricol al culturilor multianuale bacifere în Republica Moldova – evoluție, eficiență, oportunități, riscuri. În: Creșterea Economică în Condițiile Globalizării” editia a XV-a, Vol. 1, 15-16 octombrie 2021, Chișinău, Moldova: INCE, 2021, pp. 384-389. ISBN 978-9975-3529-7-0. https://ibn.idsi.md/collection_view/1682
29. TUREȚCHI, V. (2022). Sectorul agricol al culturilor multianuale bacifere în Republica Moldova – evoluție, eficiența, oportunități, riscuri. In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, editia a XVI-a, Ch., INCE, 2022. doi:
<https://doi.org/10.36004/nier.cecg.II.2022.16.19>

) Dintre care 5 lucrări științifice în ediție.

Executarea devizului de cheltuieli, conform anexei nr. 2.3 din contractul de finanțare

108 PS din 03 ianuarie 2022

(la data raportării)

Cifrul proiectului: 20.80009.0807.16

Cheltuieli, mii lei				
Denumirea	Cod		Anul de gestiune	
	Eco (k6)	Aprobat	Modificat +/-	Precizat
Remunerarea muncii angajaților conform statelor	211180	818,5	6,7	825,2
Contribuții de asigurări de stat obligatorii	212100	237,4	1,8	239,2
Servicii informaționale	222210	3,0	-2,2	0,8
Deplasări în interes de serviciu peste hotare	222720	28,0	2,2	30,2
Servicii de cercetări științifice	222930			
Servicii neatribuite altor aliniate	222990			
Indemn. pentru incapacitatea temporară de munca achitate din mijl. financiare ale angaj.	273500	5,4		5,4
Alte prestații sociale	273900		15,0	15,0
Procurarea activelor nemateriale	317110			
Procurarea pieselor de schimb	332110			
Procurarea medicamentelor și materialelor sanitare	334110			
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizitelor de birou	336110	13,3		13,3
Total		1105,6	23,5	1129,1

Notă: În tabel se prezintă doar categoriile de cheltuieli din contract ce sunt în execuție și modificările aprobate (după caz)

Directorul adjunct al organizației Gagauz Olga

Contabil (economist) Turețchi Tatiana

Conducătorul proiectului Stratan Alexandru

Data: 17.11.2022

Componența echipei proiectului

Cifrul proiectului 20.80009.0807.16

Echipa proiectului conform contractului de finanțare (la semnarea contractului)						
Nr	Nume, prenume (conform contractului de finanțare)	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă conform contractului	Data angajării	Data eliberării
1.	Stratan Alexandru	1976	dr hab	0,5	03.01.2022	
2.	Bajura Tudor	1948	dr hab	1	03.01.2022	
3.	Baltag Grigore	1968	dr	0,5	03.01.2022	
4.	Lucasenco Eugenia	1985		0,5	03.01.2022	
5.	Iatisin Tatiana	1979		1	03.01.2022	
6.	Iatisin Tatiana	1979		0,5	03.01.2022	
7.	Ceban Alexandru	1984		1	03.01.2022	
8.	Ceban Alexandru	1984		0,5	03.01.2022	
9.	Turechi Viorel	1976		1	03.01.2022	
10.	Turechi Viorel	1976		0,5	03.01.2022	
11.	Gandacova Svetlana	1964		0,75	03.01.2022	
12.	Romanciuc Andrei	1973		0,5	03.01.2022	
13.	Filip Angela	1976		(voluntar)	Aprobat la Consiliul Științific INCE, Process Verbal nr.10, din data 29.12.2021	
14.	Bulatovici Cristina	1989		(voluntar)		
15.	Bicu Alexandra	2000		(voluntar)		
16.	Lesnic Cristian	1999		(voluntar)		
17.	Jan Polcyn	1965		(voluntar)		

Pondereea tinerilor (%) din numărul total al executorilor conform contractului de finanțare	21,4
---	------

Modificări în componența echipei pe parcursul anului 2022					
Nr	Nume, prenume	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă conform contractului	Data angajării
1.					
2.					
3.					

Pondereea tinerilor (%) din numărul total al executorilor la data raportării	21,4
--	------

Directorul adjunct al organizației _____ Gagauz Olga

Contabil (economist) _____ Turechi Tatiana

Conducătorul proiectului _____ Stratan Alexandru

Data: 14.11.2022

LȘ

Extras din procesul verbal nr.10
al ședinței Consiliul științific al INCE
din 29 decembrie 2021

La ședință au participat:
12 din 14 membri ai Consiliului Științific

S-A DISCUTAT: Cu privire la componența echipelor de cercetare a proiectelor din cadrul Programului de Stat (2020-2023) executate în a.2022

În baza informației prezentate de către conducătorul proiectului STRATAN Alexandru, m.c. al AȘM, dr.hab., prof. univ., s-a examinat componența pentru proiectul 20.80009.0807.16 „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023”

a) S-a examinat modificarea echipei de proiect pentru anul 2022 după cum urmează:

CEBAN Angela din norma 0,25 cumul extern - se eliberează;
GANDACOVA Svetlana trece din 1 norma de baza în 0,75 de baza
BALTAG Grigore pe 0,5 cumul extern. - se angajează

S-A HOTĂRĂT:

a) Se aprobă modificarea echipei de proiect pentru anul 2022 după cum urmează:

CEBAN Angela, dr., cercet., șt. coord. - se eliberează, în urma expirării contractului;
BALTAG Grigore, dr., conf.univ. - se angajează la funcția de cerc., șt. coord. pe 0,5 cumul extern.;
GANDACOVA Svetlana, cercet.șt. este transferată la funcția de cercet.șt. pe 0,75, titular.

b) Se aprobă echipa proiectului 20.80009.0807.16 ”Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023”, pentru a.2022 în conformitate cu modificările aprobate:

Nr. d/o	Nume, Prenume	Anul nașterii	Tipul angajării	Grad științific	Funcția
1.	Stratan Alexandru	1976	0,5 titular	dr.hab, prof.	consultant șt.
2.	Bajura Tudor	1948	1,0 titular	dr.hab, prof.	consultant șt.
3.	Turețchi Viorel	1976	1,5 titular		cercet.șt.
4.	Gandacova Svetlana	1964	0,75 titular		cercet.șt.
5.	Iașișin Tatiana	1979	1,5 titular		cercet.șt.
6.	Lucașenco Eugenia	1985	0,5 titular		cercet.șt.
7.	Ceban Alexandru	1984	1,5 titular		cercet.șt.
8.	Baltag Grigore	1973	0,5 cumul ext.	dr. conf.univ.	cercet.șt.coord.
9.	Romanciuc Andrei	1973	0,5 cumul ext.		cercet.șt.

c) Se include în echipa de proiect, în bază de voluntariat, următoarele persoane:

- Angela Filip, dr., conf. univ.
- Jan Poleyn, dr., conf. univ., Polonia
- Alexandra Bicu, masterandă
- Cristina Bulatovici, masterandă
- Cristian Lesnic, masterand

Președinte al Consiliului,
m.c. al AȘM, dr.hab., prof.univ.

Secretarul științific al Consiliului,
dr., conf. cerc.

VOTAT UNANIM

Alexandru STRATAN

Angela TIMUȘ

**Extras din procesul verbal nr.6
Consiliul științific al Institutului Național de Cercetări Economice
15 noiembrie 2022**

*La ședință au fost prezenți:
13 din 14 membri ai Consiliului Științific
Invitați - dl. Alexandru STRATAN, m.c., dr.hab., prof.*

**Cu privire la rezultatele implementării
în anul 2022 a proiectelor din cadrul
Programului de Stat 2020-2023**

În baza examinării principalelor rezultate obținute în anul 2022 în cadrul proiectului • Proiectului 20.80009.0807.16 "ELABORAREA INSTRUMENTELOR ECONOMICE NOI DE EVALUARE ȘI STIMULARE A COMPETITIVITĂȚII AGRICULTURII REPUBLICII MOLDOVA PENTRU ANII 2020-2023", conducător de proiect STRATAN Alexandru, m.c. al AȘM, dr.hab.

S-A HOTĂRÂT:

1. De aprobat raportul științific anual și rezultatele implementate în cadrul proiectului 20.80009.0807.16 "Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023";
2. De transmis către Agenția Națională pentru Cercetare Dezvoltare, până 18 noiembrie 2022 inclusiv, 3 exemplare ale Raportului științific anual privind implementarea proiectului 20.80009.0807.16 "Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023", pe suport de hârtie, inclusiv: versiunea electronică a raportului (în format WORD și PDF) și rezumatul raportului științific în limba română și engleză în format electronic (în format Word).

VOTAT UNANIM

**Președinte al Consiliului,
dr.hab., conf. cerc.**

**Secretarul științific al Consiliului,
dr., conf. cerc.**

Olga GAGAUZ

Angela TIMUȘ

MD-2004, Chisinau, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 162
Tel. 20 45 81; Fax 22 07 48. E-mail: cancelaria@maia.gov.md, WEB: www.maia.gov.md

15.11.2021 Nr. **01/4-07/3734**

Dlul Alexandru STRATAN,
mem. cor. al AȘM, dr. hab.,
prof., director al Institutului
Național de Cercetări Economice

Prin prezenta, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare confirmă preluarea și utilizarea Tarifelor de costuri și Normativelor veniturilor nete ale gospodăriilor țărănești (de fermier) și gospodăriilor casnice auxiliare, obținute de la activitatea agricolă în fitotehnie și în sectorul zootehnic, elaborate de către Institutul Național de Cercetări Economice în cadrul Programului de Stat „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023” (cifru 20.80009.0807.16).

Întru executarea prevederilor pct. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 514/2007 privind aprobarea unor acte normative (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 70-73, art. 553), *anual*, prin Ordinul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare sunt aprobate Normativele veniturilor nete ale gospodăriilor țărănești (de fermier) și gospodăriilor casnice auxiliare, obținute din activitatea agricolă în fitotehnie și în sectorul zootehnic.

Digitally signed by Șarban Vasile
Date: 2021.11.15 13:48:17 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Secretar de stat

Vasile ȘARBAN

Către Institutul Național de Cercetări Economice

CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE

Prin prezenta, Federația Agricultorilor din Moldova (FARM) confirmă actualitatea și importanța elaborării tarifelor actualizate de costuri, normativelor veniturilor nete și proiectelor investiționale model de către Institutul Național de Cercetări Economice, în cadrul Programului de Stat (2020–2023) "Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023" (cifrul – 20.80009.0807.16).

Oportunitatea și necesitatea acestui suport științific reies din problemele existente cu care se confruntă agricultorii din Republica Moldova, iar cercetările efectuate de către membrii Secției Economie agroalimentară și dezvoltare rurală vor contribui la sporirea competitivității sectorului și dezvoltarea exploatațiilor agricole.

În același timp, Vă informăm că cercetările elaborate sunt distribuite celor peste 5000 fermieri și antreprenori membri ai Federației.

**Iurie HURMUZACHI, dr. în științe economice,
Vice Director al Federației Agricultorilor din Moldova**

04.11.2022

CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE

Institutului Național de Cercetări Economice (Secția Economie agroalimentară și dezvoltare rurală), în cadrul Programului de Stat (2020-2023) "Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023" (cifrul - 20.80009.0807.16), elaborează, Ghidul practic: Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete în agricultură și Proiectele investiționale model.

Proiectele investiționale model, sunt orientate spre familiarizarea investitorilor și antreprenorilor agricoli, cu utilizarea cât mai eficientă a investițiilor, dezvoltarea întreprinderilor propriu zise, valorificarea avantajelor proprii pentru producerea culturilor de calitate, generând fluxuri interne (în cadrul structurii organizatorice), de bunuri, cunoștințe, transfer de tehnologie, etc. Tarifele de costuri în agricultură constituie un element de bază privind planificarea și autocontrolul cheltuielilor de producție în sectorul fitotehnic, totodată, ele servesc drept bază informațională pentru luarea deciziilor manageriale.

27.10.2022

Certificat de implementare

Ghidul practic: *Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete în agricultură și Proiectele investiționale* elaborate de cercetătorii Secției Economie agroalimentară și dezvoltare rurală, din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice, sunt necesare pentru activitatea antreprenorilor agricoli.

Tarifele de costuri în agricultură constituie un element de bază privind planificarea și autocontrolul cheltuielilor de producție în sectorul fitotehnic, totodată, ele servesc drept bază informațională pentru luarea deciziilor manageriale. Proiectele investiționale Model, sunt orientate spre familiarizarea investitorilor și antreprenorilor agricoli, cu utilizarea cât mai eficientă a investițiilor, dezvoltarea întreprinderilor propriu zise, valorificarea avantajelor proprii pentru producerea culturilor de calitate, generând fluxuri interne (în cadrul structurii organizatorice), de bunuri, cunoștințe, transfer de tehnologie, etc.

Considerăm că lucrările în întregime merită o apreciere înaltă, reieșind din utilitatea acestora pentru producătorii agricoli din Republica Moldova.

04.11.2022